

ROBERT SCHUMANN

Symphonic works

Netherlands Radio Chamber Philharmonic

Michael Schönwandt

ROBERT SCHUMANN

Symphonic works

Netherlands Radio Chamber Philharmonic

Michael Schönwandt, conductor

ROBERT SCHUMANN (1810-1856)

CD1

Symphony No. 1 in B-Flat Major, Op. 38 "Spring" (1841)

[1] Andante un poco maestoso – Allegro molto vivace	10:37
[2] Larghetto	6:20
[3] Scherzo: Molto vivace – Trio I: Molto piu vivace – Trio II	5:05
[4] Allegro animato e grazioso	8:15

Symphony No. 2 in C Major, Op. 61 (1845-46)

[5] Sostenuto assai – Allegro, ma non troppo	11:41
[6] Scherzo: Allegro vivace	6:46
[7] Adagio espressivo	8:44
[8] Allegro molto vivace	8:25

[9] **Fuge über den Namen BACH, Op. 60 No. 6** (1845) **7:23**

total time 73:30

CD2

Symphony No. 3 in E-Flat Major, Op. 97 "Rhenish" (1850)

[1] Lebhaft	9:36
[2] Scherzo: Sehr mäßig	6:14
[3] Nicht schnell	4:32
[4] Feierlich	5:20
[5] Lebhaft	5:44

Symphony No. 4 in D Minor, Op. 120 (1841)

[6] Andante con moto – Allegro di molto	8:17
[7] Romanza: Andante	2:59
[8] Scherzo: Presto	6:14
[9] Largo - Finale: Allegro vivace	5:39

Symphony in G Minor, WoO 29 "Zwickau" (1829, incomplete)

[10] Moderato allegro	9:40
[11] Andantino quasi allegretto - Intermezzo quasi scherzo: Allegro assai - Andantino	7:52

total time 72:25

Robert Schumann's four symphonies are undoubtedly highlights of the symphonic repertoire and are a true challenge for any orchestra. The numbering of the symphonies produces a degree of confusion – the Symphony in D minor from 1841 was fundamentally revised by Schumann in 1851 and was then given number 4. The recording on this CD is a reconstruction of the original version and is in fact Schumann's 'Second'. It is remarkable to see how fast Schumann could work. He maintained a detailed and accurate administration of his activities. This means we know that as soon as he had an idea he was often able to write down a piano sketch in a few days, which was then instrumented during a very short period of time. The piano versions were often performed on piano by his wife Clara Schumann before a critical circle of friends at home. His direct

involvement with the orchestral world in Leipzig, where his friend Felix Mendelssohn was in charge, and later in Düsseldorf – where he himself was Städtischer Musikdirektor – meant that once his symphonies were orchestrated they could be programmed and performed immediately. Compared with our modern days this was an incredible enterprise – nobody was familiar with this complicated music and it was played from manuscripts. The works had not been published yet and every part was copied by hand!

Schumann's First Symphony was created in the year 1841. Schumann wrote the sketches over just four days – between 23-26 January – and then needed barely three weeks for the instrumental details. The first performance of the piano version by Clara Schumann took place on 14 February, whilst the orchestral première was held on 31 March in

the old Gewandhaus of Leipzig and was conducted by Mendelssohn. The revenue of the evening was intended for a pension fund for the musicians of the orchestra. In those days the collective labour agreements and social security provisions were not as well developed as today, but Chief Conductor Mendelssohn wanted to look after his musicians! Schumann gave his symphony the name 'Frühlingsymfonie' (Spring), because it had been inspired by the poem 'Der Frühling' by Adolf Böttger. Originally, the movements had been given an extra name: 1: Frühlings-beginn (Andante) - 2: Abend (Larghetto) - 3: Frohe Gespielen (Scherzo) - 4: Voller Frühling. Some lines from Böttger's poem, such as 'Im Tale blüht der Frühling auf' reappear almost literally in the music - they are in the opening motif and can be heard again throughout the entire first movement.

Later during the year 1841, Schumann wrote a second major orchestral work that he originally gave the name 'Symfonistische Phantasie'. At the first performance on 6 December, conducted by Ferdinand David in the Leipziger Gewandhaus, the 'Second Symphony' was used as title. During this same concert, another work by Schumann was also given its first performance, *Overture, Scherzo and Finale for Orchestra* op.52. When this piece was revised significantly after 10 years, the symphony was eventually given number 4, which means we now know it as the **Fourth Symphony**. On this CD we have opted for the original version from 1841. It is extremely interesting to put both scores next to each other and such a comparison immediately produces questions. In 1841 Schumann wrote *andante* to indicate the tempo for the introduction, but in 1851 it says *ziemlich langsam*. Did Schumann

hear this music more slowly later or did the term 'andante' create the wrong impression? It is striking that in the original instrumentation of the Romanze Schumann required a guitar as an accompanying instrument. However, he quickly dropped that idea and removed the unusual orchestra instrument from the score. However, it does give us some idea of how Schumann had intended the music!

Schumann's next major orchestral work was **Symphonie nr.2** für grosses Orchester op.61 in C. The sketches were created in Dresden in December 1845. In 1846, Schumann created the instrumentation, interrupted by long periods of illness. The first performance was held on 5 November 1846, again in Leipzig, and again conducted by Mendelssohn. The first piece on the programme was Rossini's *Wilhelm Tell Overture*. As this work was understandably very successful,

Mendelssohn immediately played it again. This meant that Schumann's symphony disappeared slightly into the shadow and did not receive the hoped-for acclaim. Reason for Schumann to continue working on the piece. The beautiful trombone parts were only added after the first performance. It would take almost five years before Schumann would write another major symphonic work. Meanwhile he had moved to Düsseldorf where he had become Städtischer Musikdirektor. It became the **Third Symphony** which would be known as the *Rheinische*. Schumann believed that the entire symphony needed to depict 'ein Stück Leben am Rhein' (a bit of life on the Rhine). For example, the impressive and solemn fourth movement illustrates the appointment of Cologne's Bishop Geissel as Cardinal, which had happened in November 1850. The première was

on 6 February 1851 and Schumann himself conducted the orchestra. The programme mentioned the following names for the movements: Allegro vivace – Scherzo – Intermezzo – Im Charakter der Begleitung einer feierlichen Zeremonie – Finale.

Schumann as seen by an orchestra musician.

It is a strange phenomenon – when symphonies by Beethoven, Mendelssohn or Brahms appear on the stand, you only see happy faces around you in the orchestra. It's slightly different when Schumann appears. The music is of a comparable beauty, but it is an enormously difficult job to put those qualities across. The work is laborious and the result is not always satisfactory. With Schumann the balance of the orchestra is a major problem. At times you get the feeling, just as with Bach, that you could enjoy the music just as well if you just read

the score. Beautiful clear lines and voices that intertwine imaginatively. How difficult it is for a single wood wind to take over the melody from the entire group of strings... Plenty of work for the conductor! If everyone simply plays to their heart's content, the essence of Schumann gets lost in the melee. The sudden changes in mood are also difficult to achieve. The music is often pianistic and we imagine ourselves in a *Fantasiestück*, a *Kinderszene* or a *Stück im Volkston*. Then suddenly there are moments of a poetic tenderness that come close to his most beautiful songs that require a completely different approach. It goes without saying that these subtleties are much easier to achieve by a single pianist than by a complete orchestra! The assertion that the essence of the music is written 'between the lines' applies to Schumann in extremis and ensures that it constitutes the ultimate challenge for any musician!

The unusual aspect of this collection of Schumann's symphonic works is the recording of a youth work from 1832, the **Symphony in G** that is known as 'Zwickau'. The young Robert Schumann was an extremely versatile talent. As a child he played the piano beautifully, but he also wrote poems and plays. The choice of a 'real' profession appeared to offer practical benefits, and in first instance Schumann decided to study law. When he heard Paganini play the violin in Frankfurt in 1830, he was so impressed by his magical skills on the violin that he decided to do everything in his power to become equally virtuoso on the piano. However, his exceptionally fanatical experiments meant his fourth finger became paralysed. When it did not recover, he decided to study the theoretical aspects of music. He studied the works of his idols Bach, Haydn, Mozart and

Beethoven and soon started on his own compositions, usually for piano. After his first successes in this area, he decided to try his hand at his first work for orchestra. It is certainly worthwhile listening to and playing the Zwickau Symphony. Schumann's talent is clearly recognisable, but not sufficiently mature yet to assume Beethoven's mantle. Apparently Schumann viewed this in exactly the same way; despite some performances of individual movements, the first in 1833 in Zwickau (Schumann's city of birth), the Zwickau Symphony' remained unfinished.

Sebastiaan van Eck,
Cellist Netherlands Radio Chamber
Philharmonic

Robert Schumann - Fuge über den Namen BACH, Opus 60 No. 6

Throughout his entire life, Robert Schumann had a boundless admiration for Johann Sebastian Bach. In his *Musikalische Haus- und Lebensregeln* he encouraged young people to be diligent in playing fugues by the masters, and those by J.S. Bach in particular: "Be sure you live and breathe the *Wohltemperierte Klavier* and you will become an extremely competent musician". In the year 1845, he dedicated himself to intensive studies of counterpoint together with his wife Clara. For Clara this led to her wonderful *Drei Präludien und Fugen*, opus 16 for piano. In the same year, Robert composed his only work for organ *Sechs Fugen über den Namen BACH*, opus 60. All the themes of this fugue cycle open with the notes B-A-C-H, (or: B-flat - A - C - B).

Schumann considered these compositions to be of major importance and suspected that this work would survive all his others. In a letter to his publisher he wrote that he had worked on them for a whole year in order to do justice to the eminent eponym. The six fugues are indeed unmistakably modelled on Bach's *Kunst der Fuge*. However, it is not the work of an epigone because the pieces exude the romantic atmosphere that was so characteristic of Schumann.

Commissioned by NTR Zaterdag-Matinee, I orchestrated the last and longest fugue of the six in 2007. It is a double fugue with a particularly romantic characteristic – throughout the entire work there is a gradual acceleration, which means the tempo at the end is twice as fast as at the beginning. Initially, Schumann uses a masterful and strict fugue

construction, but during the last minutes it feels like he wishes to escape from the constraints. At the end of the work, the main themes have made room for a choral-like apotheosis with the same manic character as the finale of his *Second Symphony*, which was created during the same period. My orchestration dovetails this idea as it was my objective to remain true to the instrumentation principles of the composer. This absolute masterpiece deserves more recognition and I sincerely hope that this orchestral version makes a contribution to achieving just that.

Henk de Vlieger,
Orchestrator

Finally...

The Hilversumse Radio Kamer Filharmonie was the orchestra par excellence to record Schumann's Symphonic works. The orchestra is renowned for its historically accurate performances and in terms of its size it compares well with orchestras from Schumann's time. At the time the first recordings were planned it was announced that the RKF had to be 'reduced' following budget cuts imposed by the Dutch government of the Rutte I cabinet. The orchestra, together with its Chief Conductor Michael Schønwandt, explicitly decided to proceed with the recordings with double the original motivation. We hope that these Schumann CDs demonstrate how wrong it was for this wonderful orchestra to be cost-cut out of existence.

Sebastiaan van Eck,
Cellist Netherlands Radio Chamber
Philharmonic

Michael Schønwandt

Michael Schønwandt, born in Copenhagen, was Music Director of the Royal Orchestra and the Royal Opera in Copenhagen from 2000-2011, and associated with the company since 1979. In September 2010 he took up the position of Chief Conductor of the Netherlands Radio Chamber Philharmonic Orchestra. He has also held posts as Chief Conductor of the Berliner Sinfonie-Orchester (1992-1998), Principal Guest Conductor of La Monnaie in Brussels (1984-87), Principal Guest Conductor of the Danish National Radio Symphony Orchestra (1987-2000), and Principal Guest Conductor of the Royal Flanders Philharmonic Orchestra, and is currently Principal Guest Conductor of the Staatstheater Stuttgart.

As well as his close association with the Royal Opera in Copenhagen

(where projects have included a new Ring Cycle in the newly opened opera house in 2006) Michael Schønwandt has conducted at leading opera houses around the world, including regular appearances with the Royal Opera House Covent Garden, La Monnaie in Brussels, Vienna State Opera, the Paris Opera, Nice Opera, the Stuttgart Opera, Deutsche Oper Berlin, Cologne Opera and *Die Meistersinger* in Bayreuth. His vast operatic repertoire has included *Alceste*, *Le nozze di Figaro*, *Don Giovanni*, *Die Entführung aus dem Serail*, *Idomeneo*, *Fidelio*, *Der Fliegende Holländer*, *Parsifal*, *Tannhäuser*, *Der Ring des Nibelungen*, *Lohengrin*, *Tristan & Isolde*, *Macbeth*, *Simone Boccanegra*, *Otello*, *Wozzeck*, *Falstaff*, *Eugen Onegin*, *Queen of Spades*, *Turandot*, *The Trojans*, *Salome*, *Elektra*, *Rosenkavalier*, *Die Frau ohne Schatten*, *Jenufa*, *The Cunning Little Vixen*, *Katya Kabanova*, *Le Grand Macabre* and *Maskarade* by Nielsen.

Michael Schönwandt has a very active concert career and has worked with the Berlin Philharmonic Orchestra, Vienna Philharmonic Orchestra, Vienna Symphony Orchestra, Vienna Radio Symphony Orchestra, Philharmonia Orchestra, London Philharmonic Orchestra, London Symphony Orchestra (including all the Beethoven piano concertos with Alfred Brendel), Orchestra of the Age of Enlightenment, BBC Symphony Orchestra, Hallé Orchestra, Israel Philharmonic Orchestra, Bavarian Radio Symphony Orchestra, Düsseldorfer Symphoniker, Philharmonisches Staatsorchester Hamburg, the Dresden Philharmonic, Staatsorchester Stuttgart, Essen Philharmonic, L'Orchestre de la Suisse Romande in Geneva, Budapest Festival Orchestra, Orchestre Philharmonique de Nice, Orchestre National de Lyon, the Orchestre Philharmonique de Monte-Carlo, Orchestra Sinfonica di Milano

Giuseppe Verdi in Milan, Real Orquesta Sinfonica de Sevilla, Helsinki Philharmonic, Rotterdam Philharmonic, Netherlands Radio Chamber Philharmonic, National Philharmonic Orchestra of Warsaw, the Royal Flanders Philharmonic, the Orchestre Symphonique de la Monnaie in Brussels and engagements in Bonn, Zurich, Stockholm, Oslo, Helsinki, Graz, and Rome.

Michael Schönwandt has a special interest in Danish music. He is regarded as one of the leading exponents of Carl Nielsen's music and has recorded all his symphonies and concertos. He has also recorded the complete symphonies by Niels Gade and Weyse and his interest in contemporary music has led him to conduct many world premieres by Danish composers.

Michael Schönwandt has made many notable recordings with the Danish

National Radio Symphony Orchestra for Chandos, including Strauss' *Salome*, released in 1999, and hailed by the Gramophone magazine as the best recording ever of the work.

In May 2011 Michael Schönwandt was awarded Commander in the Royal Danish Order of the Dannebrog for his particular contribution to the arts.

Netherlands Radio Chamber Philharmonic

The Netherlands Radio Chamber Philharmonic is a versatile orchestra that covers a broad and varied terrain. The orchestra performs in various formations, from Baroque to contemporary music ensemble. Michael Schönwandt is chief conductor and artistic director. Its principal guest conductors are Philippe Herreweghe, Frans Brüggen and James MacMillan. Former chief

conductor Jaap van Zweden was appointed conductor emeritus in May 2011. Radical cutback in expenditure of the Dutch Public Broadcasting Service results in the dissolution of the orchestra in August 2013.

The Netherlands Radio Chamber Philharmonic makes an important contribution to the ZaterdagMatinee, Zondagochtend Concerten and Robeco Summer concert series in the Amsterdam Concertgebouw, Utrecht's Vredenburg Friday series and the NTR concerts in the Muziekgebouw aan 't IJ. All of these concerts are broadcast via Radio 4 and many are recorded for live Internet streaming and TV broadcasts. The Netherlands Radio Chamber Philharmonic is a frequent guest in 'De Magische Muziekfabriek' educational series, the International Gaudeamus Music Week and the Holland Festival.

The Netherlands Radio Chamber Philharmonic is renowned for its impassioned performances of contemporary music. At the internationally respected Donaueschingen Festival for new music, the orchestra performed no less than four world premieres in a single concert conducted by Peter Eötvös in October 2010. One month later its concert performance of Pascal Dusapin's opera *Faustus, the Last Night* (a Dutch première) received rave reviews.

The Netherlands Radio Chamber Philharmonic is also known for its performances of familiar and lesser known works of the old masters conducted by specialists in historical informed performance practice. In recent years the Radio Chamber Philharmonic worked with conductors like Harry Christophers, Andrew Manze, Masaaki Suzuki, Kenneth Montgomery and John Nelson and of course its principal

guest conductors Frans Brüggen and Philippe Herreweghe.

The versatility of the orchestra is demonstrated in its wide array of recordings, ranging from Beethoven, Haydn and Stravinsky to Henk Badings, Tristan Keuris, Otto Ketting, Richard Rijnvos and James MacMillan.

The Netherlands Radio Chamber Philharmonic was awarded the Muziekgebouw Prize in August 2008 for its performance of Richard Rijnvos' *NYConcerto* with John Snijders.
www.radiokamerfilharmonie.nl

De vier symfonieën van Robert Schumann behoren ongetwijfeld tot de hoogtepunten van het symfonisch repertoire en vormen voor ieder orkest een echte uitdaging. De nummers van de symfonieën leveren enige verwarring op: de symfonie in d klein uit 1841 werd door Schumann in 1851 op een aantal punten fundamenteel herschreven en kreeg toen het nummer 4. De op deze cd te horen opname is echter een reconstructie van de oorspronkelijke versie en is feitelijk Schumanns 'tweede'. Het is frappant te zien hoe snel Schumann kon werken. Hij hield een precieze administratie over zijn werkzaamheden bij. Zo kunnen we zien dat hij, als hij een idee in zijn hoofd had, vaak in enkele dagen al een pianoschets op papier kon zetten, die hij dan vervolgens in korte tijd instrumenteerde. De pianoversies werden vaak eerst thuis door zijn vrouw Clara Schumann

voor een kritische vriendenkring uitgevoerd op piano. Door zijn directe betrokkenheid bij het orkestleven in Leipzig, waar zijn vriend Felix Mendelssohn de dienst uitmaakte en later in Düsseldorf – waar hij zelf Städtischer Musikdirektor was – konden zijn eenmaal georkestreerde symfonieën direct worden geprogrammeerd en uitgevoerd. Vergeleken met onze moderne tijd een ongelofelijke onderneming: niemand kende deze gecompliceerde muziek, en er werd van manuscripten gespeeld; de werken waren nog niet in druk verschenen en alle partijen moesten eerst met de hand worden gekopieerd!

Schumanns eerste symfonie ontstond in het jaar 1841. Schumann schreef de schetsen in slechts vier dagen (23-26 januari) en had nauwelijks drie weken nodig voor de verdere instrumentale uitwerking.

Een eerste uitvoering door Clara Schumann in de pianoversie vond plaats op 14 februari, de orkestpremière op 31 maart in het oude Gewandhaus van Leipzig o.l.v. Mendelssohn. De opbrengst van de avond was bedoeld voor een pensioenfonds voor de musici van het orkest. In die tijd waren cao's en sociale voorzieningen natuurlijk nog niet zo mooi geregeld als tegenwoordig, maar Mendelssohn wilde als chefdirigent goed voor zijn musici zorgen! Schumann gaf zijn symfonie de bijnaam 'Frühlingssymfonie', omdat het gedicht 'Der Frühling' van Adolf Böttger als inspiratie had gediend. De delen kregen oorspronkelijk nog een extra titel mee:

- 1: Frühlingsbeginn (Andante) -
- 2: Abend (Larghetto) -
- 3: Frohe Gespielen (Scherzo) -
- 4: Voller Frühling.

Sommige regels uit het gedicht van Böttger, zoals b.v.

'Im Tale blüht der Frühling auf' lijken letterlijk in de muziek terug te vinden: we kunnen ze in het openingsmotief en daarna in het hele eerste deel terughoren.

Later in het jaar 1841 schreef Schumann een tweede groot orkestwerk dat hij oorspronkelijk de naam 'Symfonistische Phantasie' meegaf. Al op de eerste uitvoering op 6 december o.l.v. Ferdinand David in het Leipziger Gewandhaus werd als titel 'Tweede Symfonie' gebruikt. Tijdens ditzelfde concert werd ook een ander werk van Schumann: *Ouverture, Scherzo en Finale voor Orkest* op. 52 ten doop gehouden. Toen het stuk na 10 jaar op belangrijke punten herschreven was kreeg de symfonie uiteindelijk het nummer 4 toebedeeld, zodat wij nu spreken over de **vierde symfonie**. Op deze cd is gekozen voor de oorspronkelijke versie uit 1841. Het is bijzonder

interessant beide partituren naast elkaar te leggen en een dergelijke vergelijking roept ook direct vragen op. In 1841 schrijft Schumann *andante* (gaande) als tempo-aanduiding bij de inleiding, in 1851 staat er *ziemlich langsam*. Heeft Schumann deze muziek later langzamer gehoord, of gaf de term 'andante' een foute suggestie? Heel apart is dat Schumann in de oorspronkelijke instrumentatie van de Romanze een gitaar als begeleidingsinstrument voorschreef. Snel heeft hij dit idee laten varen en het ongebruikelijke orkestinstrument weer uit de partituur verwijderd. Het geeft ons misschien wel een idee hoe Schumann de muziek bedoelde!

Schumanns volgende grote orkestwerk werd de **Symphonie nr.2 für grosses Orchester** op. 61 in C. De schetsen ontstonden in december 1845 in Dresden. In 1846 maakte

Schumann, onderbroken door langere ziekteperiodes, de instrumentatie. De eerste uitvoering vond op 5 november 1846, wederom in Leipzig, plaats, en ook nu was Mendelssohn de dirigent. Als eerste stuk stond Rossini's *Ouverture Wilhelm Tell* geprogrammeerd. Toen dit werk (begrijpelijkerwijs) veel succes had liet Mendelssohn het direct nog een keer spelen. Hierdoor kwam Schumanns symfonie een beetje in de schaduw te staan en kreeg niet het gehoopte succes. Mede om deze reden besloot Schumann nog verder aan het werk te sleutelen. Zo voegde hij pas na de eerste uitvoering de prachtige trombonepartijen toe. Het zou uiteindelijk bijna vijf jaar duren vooraleer Schumann opnieuw een groot symfonisch werk zou schrijven. Hij was intussen verhuisd naar Düsseldorf waar hij Städtischer Musikdirektor was geworden. Het werd de **derde symfonie** die als

bijnaam de *Rheinische* zou krijgen. Volgens Schumann moest de hele symfonie, ein Stück Leben am Rhein' verbeelden. Zo illustreert het indrukwekkende en plechtige vierde deel de benoeming van de Keulse bisschop Geissel tot kardinaal, die in november 1850 had plaats gevonden. De première was op 6 februari 1851 en het orkest stond onder leiding van Schumann zelf. Het programma vermeldde als titels bij de delen: Allegro vivace – Scherzo – Intermezzo – Im Charakter der Begleitung einer feierlichen Zeremonie – Finale.

Schumann door de bril van de orkestmusicus

Het is een merkwaardig fenomeen: als symfonieën van Beethoven, Mendelssohn of Brahms op de lessenaar verschijnen zie je in het orkest om je heen uitsluitend blije gezichten. Bij Schumann ligt dit een tikkeltje anders. De muziek is

van een vergelijkbare schoonheid, maar het is altijd een enorme klus deze kwaliteiten over het voetlicht te krijgen. Het werk is moeizaam en het resultaat niet altijd bevredigend. De balans binnen het orkest is bij Schumann een groot probleem. Soms heb je het gevoel dat je, net als bij Bach, eigenlijk net zo kunt genieten van de muziek als je het alleen maar leest in de partituur. Prachtige, heldere lijnen en stemmen die zo fantasievol door elkaar bewegen. Maar hoe moeilijk is het dan om een enkele houtblazer naadloos de melodie van een hele strijkersgroep te laten overnemen.... Veel werk dus voor de dirigent! Als iedereen gewoon 'lekker' gaat spelen gaat de essentie van Schumann in het strijdgewoel ten onder. Ook de plotselinge stemmingswisselingen zijn moeilijk te realiseren. Vaak is de muziek pianistisch gedacht en voelen we ons in een *Fantasiestück*, een

Kinderszene of een *Stück im Volkston*. Dan zijn er opeens momenten van een poëtische tederheid die in de buurt komen van zijn mooiste liederen en een hele andere aanpak vragen. Het spreekt voor zich dat deze subtiliteiten makkelijker te realiseren zijn door een enkele pianist dan door een heel orkest! De stelling dat de essentie van de muziek 'tussen de noten' geschreven staat is bij Schumann extreem van toepassing en is in ieder geval steeds weer een ultieme uitdaging voor elke musicus!

Bijzondere curiositeit in deze collectie van Schumanns symfonische werken is de opname van een jeugdwerk uit 1832, de **symfonie in g** die de bijnaam 'Zwickau' kreeg. De jonge Schumann was een bijzonder veelzijdig talent. Als kind speelde hij niet alleen prachtig piano maar schreef hij ook gedichten en theaterstukken. De keus voor een

'echt' beroep leek echter praktische voordelen te bieden; Schumann besloot in eerste instantie rechten te studeren. Toen hij in 1830 in Frankfurt Paganini viool hoorde spelen was hij dermate onder de indruk van diens toverkunsten op de viool dat hij besloot er alles aan te doen om net zo'n virtuoos op de piano te worden. Door buitengewoon fanatieke experimenten raakte zijn vierde vinger helaas verlamd. Toen herstel uitbleef, verkoos hij zich te verdiepen in de theoretische aspecten van muziek. Hij bestudeerde de werken van zijn grote voorbeelden Bach, Haydn, Mozart en Beethoven en begon spoedig met zijn eerste eigen composities, in de meeste gevallen voor piano. Na zijn eerste successen op dit gebied besloot hij zich ook te wagen aan een eerste werk voor orkest. Het is zonder meer de moeite waard de 'Zwickau-Symfonie' te horen en te spelen. Het talent van

Schumann is duidelijk herkenbaar, maar nog niet voldoende gerijpt om op waardige wijze de erfenis van Beethoven over te nemen. Kennelijk zag Schumann dit net zo: ondanks enkele uitvoeringen van losse delen, de eerste in 1833 in Zwickau (Schumanns geboortestad), bleef deze 'Zwickau symfonie' onvoltooid.

Sebastiaan van Eck
Cellist Radio Kamer Filharmonie

Robert Schumann - Fuge über den Namen BACH, Opus 60 Nr. 6

Robert Schumann koesterde zijn leven lang een grenzenloze bewondering voor Johann Sebastian Bach. In zijn *Musikalische Haus- und Lebensregeln* maande hij de jeugd om vooral vlijtig fuga's van grote meesters te spelen, vooral die van Bach: "Laat het *Wohltemperierte Klavier* je dagelijks brood zijn, dan word je zeker een bekwaam musicus". In het jaar 1845 legde hij zich samen met zijn vrouw Clara toe op een intensieve studie in contrapunt. Bij Clara resulteerde dit onder meer in haar fraaie *Drei Präludien und Fugen*, opus 16 voor piano. Robert componeerde in hetzelfde jaar zijn enige orgelwerk: *Sechs Fugen über den Namen BACH*, opus 60. Alle thema's van deze fugacyclus openen met de noten B-A-C-H, (ofwel: bes-a-c-b). Schumann achtte deze composities

van grote betekenis en vermoedde zelfs dat dit werk al zijn andere zou overleven. In een brief aan zijn uitgever schreef hij dat hij er een vol jaar aan had gewerkt, teneinde enigszins recht te doen aan de hooggeëerde naamgever. Inderdaad, de zes fuga's zijn onmiskenbaar gemodelleerd naar Bachs *Kunst der Fuge*. Van epigonenwerk is echter geen sprake, de stukken ademen de voor Schumann zo kenmerkende romantische atmosfeer.

In opdracht van de NTR Zaterdag-Matinee orchestreerde ik in 2007 de laatste en langste fuga van het zestal. Het is een dubbelfuga met een bijzonder romantisch kenmerk: gedurende het gehele werk vindt een geleidelijke versnelling plaats, waardoor het tempo aan het slot ongeveer twee maal zo hoog uitkomt als het begintempo. Aanvankelijk

hanteert Schumann een knappe, streng fugatische opbouw, maar in de laatste minuten van het werk lijkt hij hieruit te willen ontsnappen. Aan het slot van het werk hebben de hoofdthema's plaats gemaakt voor een koraalachtige apotheose, met hetzelfde manische karakter als de finale van zijn *Tweede Symfonie*, die in dezelfde periode ontstond. Mijn orkestratie sluit hier op aan, doordat ik mij ten doel heb gesteld trouw te blijven aan de instrumentatieprincipes van de componist. Dit absolute meesterwerk verdient beslist een grotere bekendheid en ik hoop van harte dat deze orkestversie daaraan mag bijdragen.

Henk de Vlieger,
Orkestrator

Tot slot.

De Hilversumse Radio Kamer Filharmonie was het orkest bij uitstek om Schumanns orkestwerken vast te leggen. Het orkest staat bekend om zijn historisch verantwoorde uitvoeringen en is qua grootte goed te vergelijken met de orkesten uit Schumanns tijd. Precies op het moment dat de eerste opnames stonden gepland werd bekend dat de RKF door de bezuinigingsmaatregelen van het kabinet Rutte I moest worden 'afgebouwd'. Het orkest heeft er samen met chefdirigent Michael Schønwandt uitdrukkelijk voor gekozen om de opnames met extra motivatie te laten doorgaan. We hopen met deze Schumann-cd's nog eens te laten horen hoe onterecht dit prachtige orkest is wegbezuinigd.

Sebastiaan van Eck
Cellist Radio Kamer Filharmonie

Michael Schønwandt

Michael Schønwandt, geboren in Kopenhagen, was Music Director van the Royal Orchestra en the Royal Opera in Kopenhagen van 2000 tot 2011. Hij werkte al samen met deze gezelschappen sinds 1979. In september 2010 aanvaardde hij de post van chef-dirigent van de Radio Kamer Filharmonie. Voordien bekleedde hij deze functie bij het Berliner Sinfonie-Orchester (1992-1998). Schønwandt was vaste gastdirigent van het orkest van La Monnaie in Brussel (1984-87), het Danish National Radio Symphony Orchestra (1987-2000) en de Filharmonie. Momenteel is hij tevens vaste gastdirigent van Staatstheater Stuttgart.

Naast zijn verbintenis met de Royal Opera in Kopenhagen was Schønwandt te gast in diverse grote operahuizen, waaronder Royal Opera

House Covent Garden, La Monnaie in Brussel, de Weense Staatsopera, de opera's van Paris, Nice, Keulen en Stuttgart, Deutsche Oper Berlin en Bayreuth, waar hij *Die Meistersinger* dirigeerde. Zijn omvangrijke repertoire omvat opera's als *Alceste*, *Le nozze di Figaro*, *Don Giovanni*, *Die Entführung aus dem Serail*, *Idomeneo*, *Fidelio*, *Der Fliegende Holländer*, *Parsifal*, *Tannhäuser*, *Der Ring des Nibelungen*, *Lohengrin*, *Tristan und Isolde*, *Macbeth*, *Simone Boccanegra*, *Otello*, *Wozzeck*, *Falstaff*, *Eugen Onegin*, *Schoppenvrouw*, *Turandot*, *Les Troyens*, *Salome*, *Elektra*, *Der Rosenkavalier*, *Die Frau ohne Schatten*, *Jenufa*, *The Cunning Little Vixen*, *Katya Kabanova*, *Le Grand Macabre* en Nielsens *Maskerade*.

Michael Schønwandt voert al jarenlang een intensieve concertpraktijk. Hij dirigeerde de Berliner Philharmoniker, de Wiener Philharmoniker,

het Philharmonia Orchestra, London Philharmonic Orchestra, London Symphony Orchestra (waarmee hij alle pianoconcerten van Beethoven uitvoerde met pianist Alfred Brendel), The Orchestra of the Age of Enlightenment, BBC Symphony Orchestra, Hallé Orchestra, Israel Philharmonic Orchestra, Bavarian Radio Symphony Orchestra, Düsseldorf Symphoniker, Philharmonisches Staatsorchester Hamburg, Dresden Philharmonic, Staatsorchester Stuttgart, Essen Philharmonic, L'Orchestre de la Suisse Romande, Budapest Festival Orchestra, Orchestre Philharmonique de Nice, Orchestre National de Lyon, Orchestre Philharmonique de Monte-Carlo, Orchestra Sinfonica di Milano Giuseppe Verdi, Real Orquesta Sinfonica de Sevilla, Helsinki Philharmonic, Rotterdams Philharmonisch Orkest, National Philharmonic Orchestra of Warsaw,

de Filharmonie en het Orchestre Symphonique de la Monnaie in Brussel.

Een van Schönwandts bijzondere interesses is de muziek van Deense componisten. Hij wordt algemeen beschouwd als grote kenner van de muziek van Carl Nielsen en maakte opnames van al diens symfonieën en concerten. Ook nam hij alle symfonieën op van Niels Gade en Christoph Ernst Friedrich Weyse. Zijn grote affiniteit met hedendaagse muziek blijkt uit door hem gedirigeerde wereldpremières van het werk van Deense componisten, alsook van Hans Werner Henze, György Kurtág en Poul Ruder.

Michael Schönwandt dirigeerde het Danish National Radio Symphony Orchestra in de veelvuldig onderscheiden opnamen van Strauss' *Salome* (1999) en Wagners *Der Ring des Nibelungen*.

In mei 2011 is Michael Schönwandt benoemd tot Commandeur in de Koninklijke Deense Orde van Dannebrog wegens zijn bijzondere verdiensten op kunstzinnig gebied.

De Radio Kamer Filharmonie

Radio Kamer Filharmonie is een veelzijdig orkest dat een breed en gevarieerd muziekterrein bestrijkt. Het orkest treedt in verschillende bezettingen op, van barokformatie tot ensemble voor hedendaagse muziek.

Michael Schönwandt is chef-dirigent en artistiek leider. Vaste gast-dirigenten zijn Frans Brüggen (tevens eredirigent), Philippe Herreweghe en James MacMillan. Op speciaal verzoek van het orkest is voormalig chef-dirigent Jaap van Zweden op 26 mei 2011 benoemd tot eredirigent van de Radio Kamer Filharmonie. Helaas zal dit orkest als gevolg van de

drastische aan de publieke omroep opgelegde bezuinigingen per augustus 2013 ophouden te bestaan.

De Radio Kamer Filharmonie levert een belangrijk aandeel aan de series de NTR ZaterdagMatinee, het Zondagochtend Concert en de Robeco Zomerconcerten in het Amsterdamse Concertgebouw, De Vrijdag van Vredenburg in Utrecht en de concerten van de NTR in het Muziekgebouw aan 't IJ. Al deze concerten worden uitgezonden via Radio 4 en buiten Nederland in landen die zijn aangesloten bij de European Broadcasting Union. Een deel van de concerten wordt ook geregistreerd voor live internet-streams en tv-uitzendingen. De Radio Kamer Filharmonie is geregeld te gast in de educatieve serie De Magische Muziekfabriek, de Internationale Gaudeamus Muziekweek en het Holland Festival.

De Radio Kamer Filharmonie is befaamd vanwege de gedreven uitvoeringen van hedendaags repertoire. Op het internationaal hoog aangeschreven festival voor nieuwe muziek in Donaueschingen kwam het onder leiding van Peter Eötvös in oktober 2010 tot de uitvoering van maar liefst vier wereldpremières in één concert. Een maand later zorgde de eerste concertante Nederlandse uitvoering van Pascal Dusapins *Faustus, the last night* voor jubelende recensies.

Een andere specialiteit van de Radio Kamer Filharmonie is het uitvoeren van bekend en onbekend repertoire van oude meesters onder leiding van specialisten op het gebied van de historische uitvoeringspraktijk. In de afgelopen jaren werkte de Radio Kamer Filharmonie samen met onder anderen Harry Christophers, Andrew Manze, Masaaki Suzuki, Kenneth Montgomery en John Nelson en

uiteraard met de vaste gast-dirigenten Frans Brüggen en Philippe Herreweghe.

De cd-catalogus van de Radio Kamer Filharmonie is een afspiegeling van de veelzijdigheid van het orkest. Met opnames van werken van Beethoven, Haydn en Stravinsky tot Henk Badings, Tristan Keuris, Otto Ketting, Richard Rijnvos en James MacMillan.

De Radio Kamer Filharmonie werd in augustus 2008 onderscheiden met de Muziekgebouwprijs voor de uitvoering van Richard Rijnvos' NYConcerto, met als solist pianist John Snijders.
www.radiokamerfilharmonie.nl

PREVIOUSLY RELEASED ON CHALLENGE CLASSICS

check www.challengerecords.com for availability

CC72538

RICHARD RIJNVOS

Uptown | Downtown - an urban panorama in six movements

Netherlands Radio Chamber Philharmonic
Netherlands Radio Philharmonic Orchestra
Celso Antunes | John Snijders

CC72540

JAMES MACMILLAN

Veni, Veni, Emmanuel - MacMillan series vol. 1

Netherlands Radio Chamber Philharmonic
James MacMillan, Colin Currie, Gordan Nikolic

CC72554

JAMES MACMILLAN

Magnificat - MacMillan series vol. 1

Netherlands Radio Chamber Philharmonic
Netherlands Radio Choir
James MacMillan, Edward Caswell

This High Definition Surround Recording was Produced, Engineered and Edited by Bert van der Wolf of NorthStar Recording Services, using the 'High Quality Musical Surround Mastering' principle. The basis of this recording principle is a realistic and holographic 3 dimensional representation of the musical instruments, voices and recording venue, according to traditional concert practice. For most older music this means a frontal representation of the musical performance, but such that width and depth of the ensemble and acoustic characteristics of the hall do resemble 'real life' as much as possible. Some older compositions, and many contemporary works do specifically ask for placement of musical instruments and voices over the full 360 degrees sound scape, and in these cases the recording is as realistic as possible, within the limits of the 5.1 Surround Sound standard. This requires a very innovative use of all 6 loudspeakers and the use of completely matched, full frequency range loudspeakers for all 5 discrete channels. A complementary sub-woofer, for the ultra low frequencies under 40Hz, is highly recommended to maximally benefit from the sound quality of this recording.

This recording was produced with the use of Sonodore microphones, Avalon Acoustic monitoring, Siltech Mono-Crystal cabling and dCS Converters.

www.northstarconsult.nl

Executive producers: Anne de Jong & Marcel van den Broek
Recorded at: Muziekcentrum van de Omroep, Hilversum (NL), Studio 1
Recording dates: 16-20 April 2012 (Symphony 1, 4),
5-9 June 2012 (Symphony 2, 3), 20-23 August 2012 (Zwickau, Sechs Fugen)
Recording: Northstar Recording Services BV
Recording producer, engineer & editing: Bert van der Wolf
A&R Challenge Records International: Wolfgang Reihing
Liner notes: Sebastiaan van Eck, Henk de Vlieger
Translations: f.a.x. Translations BV
Booklet editing: Wolfgang Reihing
Cover photo: Hans van der Woerd
Art direction: Marcel van den Broek, newartsint.com

www.radiokamerfilharmonie.nl
www.challengerecords.com

